

діяльності, визначає здатність особистості до самоконтролю, самокорекції, самооцінки і рефлексії.

Така модель механізму саморегуляції дає змогу оцінити узгодженість структурних елементів у кожному з компонентів саморегуляції та їх взаємозв'язок з іншими психічними процесами, які реалізують процес саморегуляції; передбачити й оцінити реальну залученість (або відторгнення) цього процесу в структуру навчальної діяльності. Тобто саморегуляція виступає зовнішнім засобом навчання і внутрішнім щодо суб'єкта діяльності.

Лит.: Психологія саморегуляції школярів із затримкою психічного розвитку: монографія / Л. Прохоренко. – Чернівці: Букрек, 2016. – 464 с.

Леся Прохоренко

СУДОМИ – мимовільне скорочення окремих м'язів (локалізовані С.) або їх груп (загальні С.), яке виникає раптово, проявляється короткочасно, довготривало чи нападами за умов збудження підкіркових утворень. С. можуть поширюватись на сусідні м'язи (генералізовані С.) – наприклад, С. окремих м'язів обличчя, що поступово охоплюють всю мімічну мускулатуру.

Писальний спазм – С. внаслідок тонічного напруження кисті руки, яка раптово слабшає і письмо стає неможливим.

С. клонічні – С. у вигляді швидкої зміни скорочення та розслаблення м'язів. Мовленнєві С. к. проявляються багаторазовими ритмічними скороченнями м'язів мовленнєво-рухового апарату у вигляді повторення окремих звуків чи складів.

С. мішані – одночасна наявність тонічних і клонічних С.

С. тонічні – тривале скорочення м'язів, що викликає їх надмірне напруження. При мовленнєвих С. т. (див. Мовленнєві судоми) спостерігається різке підвищення тону, що зазвичай охоплює кілька м'язових груп – язика, губ, щік. Акустична С. т. проявляється у вигляді довготривалої паузи, напруженої протяжної вокалізації. Рот при цьому може бути напіввідкритим або судомно стиснутим ще до початку мовлення.

Лит.: Carr A. The Handbook of Child and Adolescent Clinical Psychology: A Contextual Approach. 2-nd Edition.

Юлія Рібіцун

СУКЦЕСИВНИЙ (від лат. *succedo* – йти слідом) – послідовність перебігу певного процесу.

С. впізнавання передбачає розгорнутий у часі полімодальний (за участю зорового, слухового, тактильного аналізаторів) детальний процес ознайомлення з об'єктом, послідовна оцінка релевантних значущих інформативних ознак (оперативні одиниці сприймання) і відкидання несуттєвих (див. Персеверації, Симультанний).

С. операції входять до складу специфічних психологічних мовленнєвих механізмів, що забезпечують формування та функціонування мовленнєвої діяльності на фонологічному, морфологічному, лексико-семантичному, синтаксичному рівнях організації (С. Ф. Соботович). С. аналіз і синтез відіграють важливу роль у розвитку мисленнєво-мовленнєво-мовної діяльності, адже допомагають оперувати

динамічними руховими схемами, синтагматично організованими мовними одиницями (послідовності звуків у слові, складів у слові, слів у реченні, речень у тексті).

С. аналіз – розумова операція послідовного виділення окремих елементів із конкретним комплексом характерних ознак.

С. синтез – мисленнєва здатність встановлювати функціональні, причинно-наслідкові та ін. зв'язки між суміжними елементами, групувати їх за певними фонетичними (звуковий / буквений ряд слова), лексичними (лексична системність), морфологічними (словотворчі операції), граматичними (процес словозміни), синтаксичними (розгортання висловлювання) та загальномовними (читання, письмо) правилами (див. Морфема).

Порушення С. аналізу та синтезу спричинені органічними ураженнями головного мозку лобної локалізації, при яких відбуваються збої, зокрема й мовленнєві, під час переключення від одного руху до ін., персеверації, проявляється загальна інертність (див. Алалія). Недорозвиток С. і симультанних функцій та операцій гальмують повноцінний розвиток усного та писемного мовлення.

Літ.: Тарасун В. В. Логодідактика : навч. посіб. К.: Видавничий Дім «Слово». 2011. 392 с.

Юлія Рібцун

СУПРУН МИКОЛА ОЛЕКСІЙОВИЧ (1962 р. н.) – український вчений-педагог, правознавець, доктор педагогічних наук, професор, полковник міліції, професор кафедри спеціальної

освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського.

Після закінчення в 1984 році дефектологічного факультету Київського державного педагогічного інституту імені М. Горького (нині УДУ імені Михайла Драгоманова) одержав спеціальність «Учитель і логопед допоміжної школи».

Працював вихователем у Київській допоміжній школі-інтернаті № 2, а з 1989 року – в Інституті педагогіки НАПН України на посаді молодшого наукового співробітника лабораторії олігофренопедагогіки.

У 1994 році захистив кандидатську дисертацію, а у 2008 році – докторську. У 2010 році одержав вчене звання «професор».

У 1994 році перейшов працювати до Київського Інституту внутрішніх справ на кафедру психології та педагогіки, на якій пройшов шлях від викладача до начальника кафедри. Був одним із перших керівників психологічного факультету (1996–1997), на якому було започатковано підготовку психологів для пенітенціарної системи.

У 2009 році одержав офіцерське звання «полковник міліції».

У 2009–2010 роках очолював Науково-методичний центр навчальних закладів МВС України. До виходу у відставку (2011) працював начальником кафедри педагогіки Національної академії внутрішніх справ. Розробив та викладав навчальні дисципліни «Методика викладання психології», «Педагогічна психологія», «Педагогіка» на психологічному факультеті НАВС. Започаткував новий науковий